HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שהכל מצויין אצלה בעבירה. וכשהיא זוללה וסובאה בקטנותה סופה כשלא תמצא למודה עומדת בפרשת דרכים ומרגלת הברות לעבירה בשביל אמנן: **מתני' תרטימר.** בגמרא מפרש לה: **יין האיטלקי.** טוב ומעולה הוא וממשיך בתריה אבל בחמרא אחרינא אינו חייב בחלי לוג: **בחבורת מצוה.** בסעודת מצוה אכל לתרטימר זה אפילו נגנבו משל אביו וכן אם אכלו במנין שהיו נקבצין לעבר החדש גם שם היו עושים סעודות: **אכל מעשר שני.** וכן כולם אע"פ שגנבו משל אביו פטור וטעמא מפרש בגמרא [ע"כ]: **ואע"פ שאין ראיה לדבר.** דדילמא ממאכל אחרינא נמי קרא ליה זולל ומיהו שלמה אהא אזהרי' דממשיך טפי: **זכר לדבר.** דבבשר מקרי זולל ובייון מקרי סובא: **גמ' מפוך שבפל רבי יוסי ביין.** דקאמר תנא קמא חלי לוג והוא אמר לוג: **כפל נמי בבשר.** והוי מנה דקאמר שני תרטימר': **יין בזול.** אבל ביוקר לא שכיחי ליה מעות לגזוב כולי האי ולא ממשיך: **זולל.** לשון זול ואסמכתא למילתיה הוא: **מולדה.** שם אביו: **יין חי.** ממשיך מפני שמשובח הוא ולקמיה מוקי לה במזיג ולא מזיג אבל בתר יין מזיג לא ממשיך: **בשר חי.** כדמפרש לקמן בשיל ולא בשיל דזו היא מדת גנב למהר אבל בשיל שפיר לא ממשיך למעבד כי האי גוונא לפי שמתוך שהוא גנב ועושה בסתר אין לו שהות: **אמר רבינא יין חי.** דקאמר רב הונא מזיג ולא מזיג לאפוקי היכא דנתן בו מים הרבה ואע"פ שרוב בני אדם שותין כן: **בשר ביצה דאכלי גנבי.** כוויה בגחלים ודכותה בעירובין (דף כט:) ובינבביה ובינבול וזנבמיס (דף מו:) לאפוקי כבבא דלא: **בשר מליח ויין מגמו.** לא חשיבי ולא ממשיך: **כל זמן שהוא כשלמים.** שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים שני ימים ולילה אחד עדיין בלחלחותו הוא ולא אקרי מליח ומשמח את הלב דכתיב (דברים ט) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת אלמא בר שמחה הוא אבל בתר הכי הוי מליח ומחלף טעמו במלחו: **כל זמן שהוא יבוש.** שהוא נושך בגרון מחמת שהוא מחמיץ: **הכא.** בבן סורר ומורה: **מאי.** עד כמה לא קרינן מליח למיפטר בן סורר ומורה: **ובכל שהוא לא ממשיך.** משעבר לילה אחת מפיג טעמו ולא חשוב: **נשלם שכר לרשעים.** שמתעדנין בו בעולם הזה ומקבלין בו שכר מלוה שעושין בעולם הזה: **לאובד.** היינו רשע שנטרד והולך לו: **למרי נפש.** לאבלים לפכוחי לערייהו: **אל תרא יין.** כלומר אל תתן עיניך לימשך אחריו: **שאחריתו דם.** סופו יהרג עליו: **כיצד יין ישמח לבב אנוש.** בשי"ן דמשמע לשון שומם שממהמו ומוטל מכמת לבו: **וקרינן ישמח.** לשון שמחה: **זכה.** כלומר אם זכה וידע להזהר בעצמו מלשתות יותר מדאי משמחו שמפקח את הלב: **פקחין.** עשאוני פקח: **אבוי.** לשון לעקה בלשון ארמי כמו בייא בייא (לעיל דף סד.): **שיחי.** לעני כמו אריך בשיחי (תהלים גה): **למי כל אנה.** למאחרים על היין: **מרישיה לסיפיה.** מאן דדרים ליה מרישיה לסיפיה: **מדריש.** נדרש משמעותיה יפה והכי קאמר למי כל אנה למאחרים על היין לבאים לחקור ממסך שחוקרין להיכן היין הטוב הממוסך בבשמים כמו מסכה יינה (משלי ט): **ומאן דדרים ליה מסיפיה לרישיה מדריש.** נדרש משמעותו יפה והכי קאמר למי שיש לו אוי ואבוי ושיח דהיינו אבלים ולמי שיש לו מדנים ופצעים חנם דהיינו רשע הנלחם עם הברות ולמי שיש לו חכלילות עינים מרוב שותנו ושקיעתו להם ראוי להיות מאחרים על היין: **י"ג ווי"ן.** לשון וי וי. ויאמר אחרי כנען [בראשית ט] לא חשיב אלא עד דידע דנגמר לו עונשו של יין: **מפוך שקלקלו ברביעי.** שמנעו מלהוליד בן רביעי קללו בן רביעי שלו כוס ומגריס ופוטו וכנען [שם י]: **איש האדמה.** אמאי קרי ליה איש האדמה על ידי שהוכיחו הקב"ה היה לו ללמוד מאיש האדמה דהיינו אדם הראשון שהיין קנס עליו מיתה: שאין

שהכל מצויין אצלה בעבירה אלא גזירת הכתוב היא [1]בן ולא בת: **מתני' מאימתי** חייב [א]משיאכל [ב]תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין האיטלקי ר' יוסי אומר מנה בשר ולוג יין [2]אכל בחבורת מצוה אכל בעיבור החדש [ג]אכל מעשר שני בירושלים אכל גבילות וטריפות שקצים ורמשים [ד](אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו) אכל דבר שהוא מצוה ודבר שהוא עבירה [3]אכל כל מאכל ולא אכל בשר שתה כל משקה ולא שתה יין אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין שנאמר [2]זולל וסובא ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [3]אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו: **גמ'** אמר רבי זירא תרטימר זה איני יודע מהו אלא מתוך שכפל ר' יוסי ביין נמצא כופל אף בבשר ונמצא תרטימר [ד]חצי מנה [ה]אמר רב חנן בר מולדה אמר רב הונא [ו]אינו חייב עד שיקח בשר בזול ויאכל יין בזול וישתה דכתיב [2]זוללי וסובא ואמר רב חנן בר מולדה אמר רב הונא אינו חייב עד שיאכל בשר חי וישתה יין חי איני והא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו [ז]אכל בשר חי ושתה יין חי אינו נעשה בן סורר ומורה אמר רבינא [ח]יין חי מזיג ולא מזיג בשר חי בשיל ולא בשיל כבשר כיבא דאכלי גנבי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו [ט]אכל בשר מליח ושתה יין מגיתו אין נעשה בן סורר ומורה [י]תנן התם ערב תשעה באב [יא]לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ותנא [יב]אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה יין מגיתו מליח עד כמה אמר רבי חנינא בר כהנא [יג]כל זמן שהוא כשלמים ויין מגיתו עד כמה [יד]כל זמן שהוא תוסס [טו]והתניא [טז]יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתו [יז]שלשה ימים הכא מאי התם משום שמחה הוא כל זמן שהוא כשלמים נמי אית ביה שמחה הכא משום אימשוכי הוא ובכל שהוא לא מימשיך ויין עד מ' יום [יח]א"ר חנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' [4]תנו שכר לאובד ויין למרי נפש א"ר יצחק מאי דכתיב [5]אל תרא יין כי יתאדם אל תרא יין שמאדים פניהם של רשעים בעוה"ז ומלבין פניהם לעוה"ב רבא אמר אל תרא יין כי יתאדם אל תרא יין שאחריתו דם [יט]רב כהנא רמי כתיב [6]תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש רבא רמי כתיב [7]ישמח וקרינן ישמח זכה משממהו לא זכה משממהו והיינו [כ]דאמר רבא חמרא וריחני פקחין אמר רב עמרם בריה דר"ש בר אבא אמר ר' חנינא מאי דכתיב [8]למי אוי למי אבוי למי מדנים למי שיח למי פצעים חנם למי חכלילות עינים (וגו') למאחרים על היין לבאים לחקור ממסך כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא האי קרא מאן דדריש ליה [כא]מרישיה לסיפיה מדריש ומסיפיה לרישיה מדריש דריש עובר גלילאה י"ג ווי"ן א] נאמרו ביין [9]ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלו וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם וגו' וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן רב ושמואל חד אמר סרסו וח"א רבעו מאן דאמר סרסו מתוך שקלקלו ברביעי קללו ברביעי ומאן דאמר רבעו גמר וירא וירא כתיב הכא וירא חם אבי כנען את ערות אביו וכתיב התם [10]ויראו אותה שכם בן חמור וגו' בשלמא למ"ד סרסו משום הכי קללו ברביעי אלא למ"ד רבעו מאי שנא רביעי נלטייה בהדיא [ב] הא והא הואי ויחל נח איש האדמה ויטע כרם אמר רב חסדא אמר רב עוקבא ואמרי לה מר עוקבא א"ר זכאי א"ל הקב"ה לנח נח לא היה לך ללמד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין כמאן דאמר אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה דתניא [כב] ר"מ אומר אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה שאין

חי מזיג ולא מזיג. כענין זה מפר"ת (ברכות ד' נא.) י' דבריס נאמרו בכוס של ברכה ואחד מיניהו חי ומקשינן האמרינן [ב]הכל מודים בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ומפר"ת דאי הוא מזיג ולא מזיג:

י"ג ווי"ן. לא קא חשיב ויפת לפי שהוא אם: **קיללו ברביעי.** מה שלא קלל חם עצמו משום דאמר בב"ר ר"ל אומר לפי שכתב ויברך אלהים את נח ואת בניו ואין קללה במקום ברכה לפיכך ויאמר ארור כנען: בה

מסורת הש"ס

א) [בערוך איתא טרטימר], ב) [עי' פירש"י עמוד ב ד"ה אכל מ"ש וכו'], ג) [עי' תי"ט שכתב דבבא זו אכל טבל וכו' עד שלא נפדו לא גרסי' לה וכן הרמב"ם לא העתיקו ע"ש ודע דגם בסדר המשנה שבירושלמי ליתא], ד) [לקמן עא. ע"ש], ה) תענית כו:, ו) [תענית כ:], ז) ל"ל ומניח. רש"ש, ח) [שם. ע"ז ל:] [תוספ' תרומות פ"ז], ט) עירובין סה:, י) יומא עו:, כ) ג"ז שם הוריות יג:, ל) [ברכות סג.], מ) ברכות מ. ע"ש, נ) נס"ל: ודע, ס) [ב"ב דף לז:],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמרא דריש עובר גלילאה י"ג ווי"ן. נ"ב ר"ל שסם פעולות ווי"ן [שמותיה] אחריסם וכמ"ש הרמ"ן לשון ו וכמ"ש מהרש"א בח"ל יעו"ש וממילא וי"ו דופיהם וגו' אינה מן המנין כמו שגם וי"ו דופת אינה מן המנין וכמ"ש תוס': **ב)** שם מ"ש רביעי נלטייה בהדיא. נ"ל דלטייה ומיתת בהדיא מוחק מהרש"א ועיין תוס' ודו"ק:

מוסף רש"י

אכל מעשר שני. נגב ממעות מע"ש וקנה בשר יין ואכל, דאי נגב בשר יין עצמו אפילו דמולין נמי לא, כדאמר עד שיקח בשר בזול ויאכל יין בזול ושתה (לקמן ב). עד שיקח בשר בזול. אבל אם נגב בשר יין עצמן לא (לקמן עא.). שני תבשילין. בשר ודגים או בשר וביצים שעליו או דג וביצה שעליו כדאמר בפרק ערבי פסחים (קיד: תענית כו:). יין מגתו. חדש ומתוק ואינו טוב מיין ישן ומשלשל ומזיק (שם ל.). עד כמה. הוי בשר גמור דלא הוי בשר מליח, כל זמן שהוא כשלמים. שלא סחה במלחו אלא שני ימים ולילה אחד, כזמן אכילת שלמים, ולהכי נקט שלמים דומן אכילת שלמים אשכחן דאקרי בשר כדכתיב (עי' ויקרא ז) והבותר מבשר זבח השלמים וגו', טפי לא אשכחן דאקרי בשר, שהטעם נפסל אחרי ג' וג' ימים (תענית ל.). תוסס. רותח (שם). אין בו משום גלוי. שאין נחש שותהו כי יבבת מרתיחתו (שם וכנר"ז ע"ז ל.). ולשלם שכר לרשעים. שאותן ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם (ערובין סח.). לאובד. לשעה (שם). זכה. לשעות לפי מדה, נעשה ראש. שמפקח לבו בחכמה (יומא עו:). כתיב ישמח. בש"ן לשון שממה, וקרינן ישמח. לשון שמחה (שם). פקחין. פקחוני, עשאוני פקח (שם). מרישיה לסיפיה מדריש כו'. אם נחת לדרשו למקרא זה, יש לך לדרשו יפה בין בכתיבתו בין בהיפוך (ברכות סג.).

עין משפט נר מצוה

ט א ב מיי' פ"ז מהלכות ממרים הלכה ב סמג לאוין רכ:
י ג מיי' שם הלכה ג:
יא ד ה מיי' שם הלכ' ג:
יב ו מיי' שם הל' ד:
יג ז מיי' שם הלכה ב:
יד ח מיי' שם הל' ד:
טו ט מיי' פ"ה מהלכות תעניות הל' ז סמג עשין מד"ש ג טוש"ע א"ח סי' תקנב סעיף ג:
טז י כ ל מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:
יז מ נ מיי' פי"א מהל' מלוה הלכה ח סמג עשין עט טור"ד סי' קנח:

תורה אור השלם

1. כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: דברים כא יח
2. וְאָמְרוּ אֶל זְקֵנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא: דברים כא כ
3. אַל תְּהִי בְּסֹבְאֵי יָיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ: משלי כג כ
4. תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ: משלי לא ו
5. אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם כִּי יִתֵּן בַּכּוֹס עֵינוֹ יִתְהַלֵּךְ בְּמֵישָׁרִים: משלי כג לא
6. וַיִּתֶּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: בראשית כז כח
7. וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד: תהלים קד טו
8. לְמִי אוֹי לְמִי אֲבוֹי לְמִי מְדָנִים לְמִי שִׂיחַ לְמִי פְּצָעִים חִנָּם לְמִי חַכְלִלוּת עֵינָיִם: לַמְאַחֲרִים עַל הַיָּיִן לַבָּאִים לַחְקֹר מָמְסָךְ: משלי כג לט-ל
9. וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם: וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה: וַיַּרְא חָם אֲבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לִשְׁנֵי אֶחָיו בַּחוּץ: וַיִּקַּח שֵׁם וָיֶפֶת אֶת הַשִׂّמְלָה וַיָּשִׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית וַיְכַסּוּ אֶת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אֲחֹרַנִּית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: וַיִּיָּקַץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: בראשית ט כ-כד
10. וַיַּרְא אֹתָהּ שְׁכֶם בֶּן חֲמוֹר הַחִוִּי נְשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ: בראשית לד ב